

Τα πανηγύρια του χωριού μου

Τα πανηγύρια τότε (1) είχαν το πραγματικό τους νόημα (2). Ο κόσμος τα περίμενε πώς και πώς , να ξεκουραστεί, να καλοπεράσει, να διασκεδάσει. Η καθημερινή σκληρή δουλειά, το μεροκάματο, ο αγώνας επιβίωσης , δεν άφηναν κανένα περιθώριο ανάπαυσης. Το πανηγύρι ήταν μια όαση μέσα στην ατέλειωτη έρημο του καθημερινού μόχθου. Η συμμετοχή του κόσμου ήταν καθολική. Δεν έλειπε κανένας. Ακόμα και άνθρωποι, που όλο τον καιρό τους τον περνούσαν δουλεύοντας στην εξοχή , βοσκοί, υλοτόμοι, ρετινάδες, ξωμάχοι κάθε λογής , τη μέρα του πανηγυριού κατέβαιναν στο χωριό, φόραγαν τα καλά τους και πήγαιναν στην εκκλησιά, ν' ανάψουν το κεράκι τους, να κάνουν τον σταυρό τους και να λειτουργηθούν. Οι γυναίκες βρίσκανε την ευκαιρία να στολιστούν, να φορέσουν τα γιορτινά τους, να επιδειχτούν και να καμαρώσουν. Οι άντρες , που είχαν όλο το βάρος της συντήρησης της οικογένειας, ήταν απόλυτα δικαιολογημένοι και κανένας δεν τους παρεξηγούσε , αν έπιναν κανένα ποτήρι παραπάνω κι έριχναν καμιά βόλτα στη μουσική. Τα παιδιά οργίαζαν στους δρόμους και στην πλατεία του χωριού και ήταν αδύνατο να βρεθεί άνθρωπος να τα συμμαζέψει. Πανηγύριζαν με τον δικό τους αυθόρμητο τρόπο, παίζοντας, καβγαδίζοντας, φιλιώνοντας.

Το πανηγύρι άρχιζε από την παραμονή της γιορτής. Οι δρόμοι του χωριού τόσο μπροστά στην εκκλησιά ,όσο και στην Πάνω και στην Κάτω Αγορά ,γέμιζαν από μικροπωλητές κάθε λογής, που έστηναν τους πάγκους τους με τις λάμπες της ασετιλίνης και πουλούσαν τις κάθε λογήςπραμάτειες τους : Εικόνες αγίων, φυλαχτά, κομποσκοίνια, οικιακά σκεύη, υφάσματα, στολίδια, αρώματα, γιατροσόφια, παιχνίδια για τα παιδιά και ό, τι άλλο μπορούσε να βάλει ο νους του ανθρώπου. Απαραίτητος βέβαια και πρώτος από οτιδήποτε άλλο ήταν ο πανηγυριώτικος χαλβάς, *πτάρια* μικρά και μεγάλα με *ζαχαροκούκια* ,που τον αγόραζαν τα παλικάρια για τις *γιαβουκλούδες* τους, οι νύφες για τις πεθερές τους και οι μαννάδες για τα παιδιά τους .Οι μικροπωλητές χαλούσαν τον κόσμο με τις φωνές τους :

- Λάτη, βρε μουρέλια !Αγιασιώτ'κου χαλβαδέλ' !
- Μέλ' γλειφιτζουρέλια !Πειτναρέλια τσι γατέλια !
- Τ'ς γριγιάς του μαλλί ! Ένα σκαμάτς του ξ'λαρέλ' !
- Φλουγέρης τσι παγιαυλέλια ! Κλαίτη, βρε μουρέλια, να σας πάριν οι μάννης σας !

Σε άλλους πάγκους έβλεπες τα τυχερά παιχνίδια, τις ρουλέτες με τις μπίλιες και τα μαύρα – κόκκινα, τους κρίκους ,τη σκοποβολή , το «εδώ

παπάς εκεί παπάς » και τόσα άλλα ,όπου οι αθώοι και απονήρευτοι χωρικοί νόμιζαν πως θα μπορούσαν να κερδίσουν τους ξεσκολισμένους παπατζήδες των πανηγυριών.

Το κάθε καφενείο είχε τη μουσική του .Στην Κάτω Αγορά τα καφενεία του Βατίστα, του Πατσά, του Σοφού . Και στην Πάνω Αγορά του Μωρού (Χατζημανωλάκη), του Ταλιάνη (Τσολιά) ,του Τέρπανδρου, του Τουλούμη, του Καλού. Σε απόσταση δυο μέτρων το ένα από τα άλλο, συναγωνίζονταν ,ωστόσο ,σε ποιο η μουσική θα παίζει καλύτερα, ποιο θα έχει και ντιζέζ, σε ποιο η μουσική θα είναι δωρεάν, σε ποιο όχι...Έπρεπε να καπαρώσεις τραπέζι από νωρίς, να πάρεις σειρά για τον χορό, αν ήθελες να χορέψεις., για να μην υπάρχουν παρεξηγήσεις και γίνουν καβγάδες και τσακωμοί πάνω στο γλέντι.

Οι νοικοκυρές είχαν από νωρίς ετοιμάσει μεζέδες και φαγητά ,που θα φέρνανε στην παρέα. Η κάθε νοικοκυρά έπρεπε να κουβαλήσει ταψιά και δίσκους γεμάτους με ό, τι καλύτερο είχε φτιάξει :Ψητά στον φούρνο, λαδοτύρια, τυρόπιτες, κεφτέδες, κόκκινα αβγά, φρεσκοψημένα ψωμιά...και του πουλιού του γάλα. Τα καφενεία τότε δεν πρόσφεραν μεζέδες και ήταν ζήτημα αξιοπρέπειας για την κάθε νοικοκυρά να μην υστερήσει από την άλλη σ' αυτά που είχε ετοιμάσει. Και βέβαια στα μεγάλα πανηγύρια, όπως και στους γάμους των πλουσίων, δεν έλειπε το παραδοσιακό κισκέτch , που ετοιμάζαν και πλουσιοπάροχα μοίραζαν στους πανηγυριώτες όσοι το είχαν τάμα ή ήθελαν να ακουστεί το όνομά τους.

Αξέχαστα, ανεπανάληπτα , τα πανηγύρια εκείνου του καιρού στο χωριό μου...

Σημειώσεις

1. *τότε* : ο συγγραφέας αναφέρεται στο πρώτο μισό του 20^{ου} αιώνα.
2. *πανηγύρι* :Γιορτή για να τιμηθεί η μνήμη κάποιου αγίου (π.χ. ο Άγιος Γεώργιος) ή κάποιο θρησκευτικό γεγονός (π.χ. η γέννηση της Θεοτόκου). Η γιορτή ,στην οποία συμμετείχαν οι κάτοικοι της περιοχής ,περιλάμβανε διάφορες γιορταστικές εκδηλώσεις, όπως λιτανεία ,ιπποδρομίες ,υπαίθρια αγορά (παζάρι),διασκέδαση με λαϊκούς χορούς και τραγούδια κτλ.

Στ'ς 8 τ' Σταυρού.

8 Σεπτεμβρίου , η γέννηση της Υπεραγίας Θεοτόκου. Γιορτάζει η εκκλησία του χωριού. Ακόμα κι ο Δεσπότης έρχεται από τη Χώρα να ευλογήσει τους πιστούς κι αυτοί σπεύδουν ευλαβικά να του φιλήσουν το χέρι και να πάρουν την ευλογία του. Αποβραδís Μέγας Εσπερινός και το πρωί πανηγυρική Λειτουργία. Το μεγαλύτερο πανηγύρι της χρονιάς. Οι χωριανοί το περιμένουν περισσότερο κι απ' τη Λαμπρή.

Από την παραμονή συρρέουν σ' αυτό πανηγυριώτες απ' όλα τα γύρω χωριά : Από το Λισβόρι, τον Πολιχνίτο, τη Βρίσα, ακόμα και από τη μακρινή Αγιάσο. Ξέρουν πως οι Βασιλικιώτες κάνουν σπουδαίο πανηγύρι και έρχονται όχι μονάχα για να προσκυνήσουν τη χάρη της Παναγίας, αλλά και για να διασκεδάσουν, να φάνε , να πιούνε και να χορέψουνε . Από νωρίς το απόγευμα οι καφετζήδες έχουν αραδιάσει τα τραπέζια. Οι θέσεις είναι από το πρωί καπαρωμένες, τα καραφάκια το ούζο πάνω στα τραπέζια και οι γυρτές καρέκλες το μαρτυρούν. Οι μουσικοί στη θέση τους δοκιμάζουν τα όργανά τους. Σε λίγο αρχίζουν οι καρσιλαμάδες ,οι κ'τσοί , οι καλαματιανοί, οι συρτοί ... Και σαν φουντώσει ο χορός, αρχίζουν τα « ένα κερ(ν)ά δύοοο... », το στιγμιαίο σταμάτημα για να χαιρετήσουν οι χορευτές αυτόν που τους κερνάει. Και όταν η παρέα που χορεύει δε λέει να καθίσει κάτω, και άλλοι ανυπομονούν τότε θα έρθει η σειρά τους, αρχίζουν οι παρεξηγήσεις και οι μικροκαβγάδες « Φτάν' σας πια ! Έχιν τσι γοι άλλ' σειρά ! » και το γλέντι συνεχίζεται μέχρι πρωίας...

Τ'ς Λαμπροτρίτ'ς

Το δεύτερο μεγάλο πανηγύρι του χωριού, που δεν είχε να ζηλέψει τίποτα από το προηγούμενο, ήταν το πανηγύρι της Λαμπροτρίτης. Τη μέρα αυτή γιόρταζε το παρεκκλήσι της Αγια - Φωτεινής ,στη ρεματιά με τις ροδοδάφνες και τις λυγαριές, ανάμεσα στην Κουκτσή και στ' Μπιν τ' Αλών'. Δεν ξέρω ποια σχέση έχει η Τρίτη της Διακαινισμού, η Λαμπροτρίτη, με την Αγία Φωτεινή και γιατί το παρεκκλήσι γιόρταζε τη μέρα αυτή. Αγία Φωτεινή μετονομάστηκε η Σαμαρείτιδα, με την οποία κουβέντιασε ο Χριστός δίπλα στο πηγάδι Συχάρ ,όταν της ζήτησε νερό να πει και της μίλησε για το νερό ,που όταν το πίνεις δεν ξαναδιψάς...Η Αγία Φωτεινή γιορτάζει στις 26 Φεβρουαρίου. Δε βρίσκω το λόγο , λοιπόν, σύνδεσης της γιορτής της με τη Λαμπροτρίτη.

Το πανηγύρι της Λαμπροτρίτης γινόταν μέσα στην πασχαλιάτικη ατμόσφαιρα με το σφάξιμο των αρνιών, τα κόκκινα αβγά, τα αυτοσχέδια πυροτεχνήματα, τις μυρωδιές και τις ανατριχίλες της Άνοιξης. Είχε πιο χαρούμενο και πιο γιορταστικό χαρακτήρα από το πανηγύρι της 8 Σταυρού. Τη μέρα αυτή οι ερωτευμένες κοπέλες έστελναν στον αγαπημένο τους κόκκινα αβγά σε μεταξωτό μαντίλι . Κι αυτός γύριζε πίσω το μαντίλι γεμάτο με πανηγυριώτικο χαλβά.

Το πανηγύρι της Αγια- Φωτεινής τα τελευταία χρόνια έχει καταργηθεί. Τη θέση του έχει πάρει το πανηγύρι που γίνεται για να τιμηθεί ο Άγιος Ραφαήλ στο ομώνυμο παρεκκλήσι που βρίσκεται στην είσοδο του χωριού πνιγμένο στο πράσινο των πεύκων και στις πικροδάφνες.. Όπως

είναι γνωστό, η Λαμπροτρίτη είναι η ημέρα του μαρτυρίου του Αγίου και γιορτάζεται τόσο στο Ιερό Προσκύνημα στη Θερμή όσο και πανελλαδικά.

Πανηγύρι για τον Άγιο Ραφαήλ γίνεται και στις 19 Αυγούστου, ημέρα που εγκαινιάστηκε το παρεκκλήσι .Ο εορτασμός στις 19 Αυγούστου γίνεται με μεγαλύτερη λαμπρότητα κι επισημότητα. Το παρεκκλήσι βρίσκεται πάνω στον κεντρικό οδικό άξονα , που συνδέει το χωριό με την πρωτεύουσα του νησιού Μυτιλήνη. Υπάρχουν γύρω ανοιχτοί χώροι στάθμευσης των αυτοκινήτων , που διευκολύνουν την προσέλευση πιστών από τα γειτονικά χωριά. Η λιτάνευση της εικόνας του Αγίου είναι εύκολη και μπορεί ν' ακολουθήσει όλο το εκκλησίασμα .Συμμετέχουν στον εορτασμό η μπάντα του Δήμου ,στρατιωτικά τμήματα για απόδοση τιμών, πολιτικές, στρατιωτικές και δημοτικές Αρχές ,κληρικοί όλων των βαθμών και μεγάλο πλήθος παραθεριστών, που, εκτός των άλλων, σπεύδουν ν' απολαύσουν και το παραδοσιακό κισκέτς, που διανέμεται αφειδώς σε όλους.

Τελευταία , με πρωτοβουλία του πολιτιστικού- εξωραϊστικού συλλόγου του χωριού « ο Άγιος Ραφαήλ » , δίπλα στο εκκλησάκι έχει διαμορφωθεί ένας μεγάλος χώρος με καντίνα, πίστα, τραπέζια και καθίσματα, κατάλληλος για γλέντι και χορό ,την παραμονή και ανήμερα της γιορτής.

Τ'ς Παναγιούδας

Λίγο έξω από το χωριό, αφού περάσουμε το Ροδαφνούλ' και τις Μαύρες Πέτρες, δεξιά του δρόμου προς τη Μυτιλήνη ,βρίσκεται το ξωκκλήσι της Παναγιούδας. Παλιότερα γινόταν εδώ μεγάλο πανηγύρι τη Λαμπροπαρασκευή, ημέρα της Ζωοδόχου Πηγής, που όλοι την τιμούσαν ως ημέρα αργίας και λατρείας του Θεού. Ζωοδόχος Πηγή είναι αυτός (αυτή) που δέχτηκε μέσα του (της) τη Ζωή . Η ονομασία αυτή δίνεται ως επίθετο στον τάφο του Χριστού, αλλά και στην Παναγία, που δέχτηκε στα σπλάχνα της την πηγή της Ζωής, τον Ιησού Χριστό. Δίνεται επίσης σε ναούς, μοναστήρια και ξωκκλήσια. Στη συγκεκριμένη περίπτωση ,λοιπόν, *Παναγιούδα είναι η Ζωοδόχος Πηγή, η Παναγία, γι' αυτό και ο εορτασμός γίνεται την ημέρα της Λαμπροπαρασκευής, της Ζωοδόχου Πηγής.*

Την ημέρα, λοιπόν, αυτή οι χωριανοί συν γυναιξί και τέκνοις ,από το μονοπάτι που έφερνε από τις Μαύρες Πέτρες στις Κορακιές ,καβάλα στα στολισμένα με πολύχρωμα καρπετιά γαϊδουράκια τους, φτάνανε στην Παναγιούδα. Άκουγαν με κατάνυξη τους εορτάσιμους πασχαλινούς ύμνους, παίρνανε αντίδωρο και τραβούσαν για τα πεύκα, στις Κορακιές, αριστερά και δεξιά από το μονοπάτι απέναντι απ' την πηγή με τις γούρνες , που 'κείνα τα χρόνια είχε ακόμα άφθονο τρεχούμενο νερό.

Έστρωναν τις χρωματιστές καρπέτες και τις κουρελούδες, έβγαζαν τα φαγητά που είχαν ετοιμάσει και κουβαλούσαν μαζί τους, κόκκινα αβγά, κεφτέδες, πεζτερμέδες και πίτες λογιών -λογιών, κόκκινο κρασί από το κελάρι του σπιτιού και μπόλικη ξεγνοιασιά στην καρδιά. Τα παιδιά κρέμαγαν κούνιες στα πεύκα και οι μεγάλοι άρχιζαν τον χορό που τον συνόδευε το τραγούδι και η ντενεκέδα. Και το γλέντι καλά κρατούσε ως αργά το απόγευμα, που παίρνανε τον δρόμο του γυρισμού για το χωριό.

Του Αϊ – Γιωργιού στα Μηλαντά

Τον Αϊ- Γιώργη τον είχαμε δικό μας άγιο. Του είχαμε μεγάλη εμπιστοσύνη, τον θεωρούσαμε ούτε λίγο ούτε πολύ οικογενειακό μας γιατρό, που έφτανε να του πούμε την αρρώστια μας και να του ζητήσουμε να μας κάνει καλά και ήταν πια σίγουρο πως είχαμε κιάλας γιατρευτεί. Αλλά και για κάθε άλλη αναποδιά και κακοτυχία, για κάθε ανάγκη και επιθυμία μας ,αυτόν είχαμε μεσίτη στον Θεό. Τον παρακαλούσαμε ν' ακούσει την προσευχή μας, κάναμε το τάμα μας κι από 'κει και πέρα είχαμε απόλυτη εμπιστοσύνη στη χάρη του. Εμείς είχαμε πια την υποχρέωση να ξεπληρώσουμε το τάμα μας, ένα τουλούμι λάδι, ένα αρνί κουρμπάνι, μια χρυσή καντήλα..., να πάει η μάννα στη χάρη του στα Μηλαντά

*« αζ'πόλ 'τ' τσι αλ'μαναριά τσι αζάγκουνα δημέν'»
(βαδίζοντας ξυπόλητη,με ξέπλεκα μαλλιά και με τα χέρια δεμένα
οπισθάγκωνα),για να τον ευχαριστήσει.*

Η απόσταση από το χωριό στα Μηλαντά, στη χάρη του Αϊ- Γιώργη, δεν ήταν μικρή. Ποδαρόδρομος μιας και περισσότερο ώρας σε δύσβατο χωματόδρομο. Κι όμως στη γιορτή του Αγίου, στις 23 Απριλίου ,δεν έμενε κανένας στο χωριό, μικρός ή μεγάλος, που να μην πάει στο πανηγύρι. Καβάλα σε γαϊδουράκια, σε άλογα ή μουλάρια, όλα στολισμένα με πολύχρωμα υφαντά, έφταναν προσκυνητές κι από τα γύρω χωριά, το Λισβόρι, τη Βρίσα, τον Πολιχνίτο. Ερχόταν ο καθένας να κάνει το τάμα του, να ευχαριστήσει τον Άγιο, να τον παρακαλέσει για την ανάγκη που είχε ή και απλά να κάνει τον σταυρό του. Και μετά τη λειτουργία ακολουθούσε πλούσιο φαγοπότη στην απέραντη καταπράσινη έκταση, έξω από τον περίβολο του ναού. Παλιότερα έφτιαχναν το παραδοσιακό *κισκέτς*. Τα τελευταία χρόνια φτιάχνουν *μανεστράδα*. Οι βοσκοί της περιοχής, τιμώντας τον προστάτη Άγιο τους, μοίραζαν στους προσκυνητές φιλέματα από τα κοπάδια τους, γάλα, τυρί και μυτζήθρα.

Τ'ς Αγια- Σουτήρας

Στις 6 Αυγούστου, ημέρα της Μεταμόρφωσης του Σωτήρος, το πανηγύρι γινόταν στο Μοναστήρι. Δαμάνδριο είναι το όνομα του μοναστηριού, που η ύπαρξή του χρονολογείται από αιώνες και που παλιότερα βρισκόταν σε μεγάλη άνθιση και οικονομική ακμή. Σώζονται παλιές τοιχογραφίες με την πολύ εντυπωσιακή του Αγίου Γεωργίου καβάλα στ' άλογό του και την επιγραφή « *Άγιος Γιώργης ο Ταχύς*». Λειτουργήσε χωρίς σπουδαία αποτελέσματα ως Γηροκομείο . Τελευταία μια αλλοδαπή μοναχή αποτελούσε τη δύναμή του και εντελώς πρόσφατα δυο νεαροί μοναχοί, με ζητούμενο το πόσο θα παραμείνουν σ' αυτό. Βρίσκεται σε μικρή απόσταση από τα Μηλαντά. Συρρέουν κι εδώ πιστοί από τα γύρω χωριά. Στις καταπράσινες ρεματιές του με τα πλατάνια, τις καρυδιές και τα τρεχούμενα νερά , γινόταν άλλοτε μεγάλο γλέντι με χορούς και τραγούδια με συνοδεία τοπικών οργάνων. Τη μέρα αυτή οι αμπελουργοί μοίραζαν στον κόσμο από τα πρώτα σταφύλια της χρονιάς.

Τ'ς Αγια- Βηλόν'ς (της Αγίας Βερονίκης)

Πώς τώρα η Αγία Βερονίκη έγινε Αγια- Βηλόν' δεν είναι δύσκολο να το υποθέσει κανείς. Η Βερονίκη αρχικά έγινε Βερόν' και επειδή αυτό δε σήμαινε τίποτα ,ενώ η Βελόνη είναι κάτι το γνωστό, το Βερόν' έγινε Βηλόν'. Όπως ακριβώς και το Κλεονίκη έγινε Κλεγόν' και τελικά Κληγόν', όνομα υπαρκτό στο χωριό μας.

Για την Αγία Βερονίκη υπάρχουν δυο παραδόσεις :

Κατά την επικρατέστερη και περισσότερο γνωστή , η Βερονίκη ήταν η γυναίκα εκείνη που σκούπισε με το μαντίλι της κεφαλής της το ματωμένο πρόσωπο του Θεανθρώπου, καθώς Αυτός πορευόταν με τον σταυρό του μαρτυρίου στον ώμο του για τον Γολγοθά. Η παράδοση αναφέρει πως το πρόσωπο του Ιησού με θεϊκή επενέργεια αποτυπώθηκε, όπως ήταν εκείνη τη στιγμή , επάνω στο *Ιερό Μανδήλιο*.

Σύμφωνα με την άλλη παράδοση η Βερονίκη ήταν η αιμορροούσα γυναίκα, την οποία θεράπευσε ο Χριστός (Μάρκ. Ε, 25-34 ,Ματθ.Θ,20-22) : Δώδεκα χρόνια αιμορραγούσε ,ξόδεψε ό, τι είχε και δεν είχε στους γιατρούς, αλλά κάθε μέρα πήγαινε απ' το κακό στο χειρότερο. Είχε ακούσει για τα θαύματα του Χριστού και μια μέρα που Εκείνος περνούσε από τον τόπο της έτρεξε μέσα στο πλήθος , που Τον ακολουθούσε κι ακούμπησε το κράσπεδο του ιματίου Του, πιστεύοντας πως αυτό και μόνο αρκούσε ,για να γίνει καλά. Την ίδια στιγμή η αιμορραγία σταμάτησε και ο Χριστός ,που αντιλήφθηκε την πράξη της,

της είπε : Κόρη μου, η πίστη σου σε έσωσε. Πήγαινε στο καλό και να είσαι υγιής.!

Το εξωκκλήσι της Αγια- Βελόνης (Βερονίκης) βρίσκεται στον οικισμό της Αχλαδεράς, που μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του '80 υπαγόταν στην κοινότητα Βασιλικών. Τα τελευταία χρόνια το εκκλησάκι ανακαινίστηκε και σήμερα είναι αληθινό στολίδι μέσα στο καταπράσινο πευκοδάσος. Γιορτάζει στις 12 Ιουλίου. Ο δρόμος που έφερνε από τα Βασιλικά στην Αχλαδερά περνούσε και τότε , όπως και τώρα , μέσα από το δάσος . Μόνο που παλιά ήταν ένας δύσβατος χωματόδρομος, που μόνο γαϊδουράκια , μουλάρια και κάρα τον περνούσαν. Οι προσκυνητές από τα Βασιλικά ξεκινούσαν από το απόγευμα της προηγούμενης μέρας, για να φτάσουν αργά το βράδυ στο εκκλησάκι, να ξενυχτίσουν εκεί και το πρωί να βρεθούν στη λειτουργία. Πολλοί προτιμούσαν τον παραλιακό δρόμο από τον Άγιο Παύλο στην Αχλαδερά. Κι εδώ, όπως και στ' άλλα πανηγύρια σε εξωκκλήσια του χωριού, μετά τη λειτουργία ακολουθούσε διασκέδαση με χορούς και τραγούδια στην αμόλυντη ακόμα φύση.

Του Αγίου Λια (του Προφήτη Ηλία)

Το ξωκκλήσι του Αϊ – Λια βρίσκεται στην κορυφή του ομώνυμου λόφου ,λίγες εκατοντάδες μέτρα δυτικά από το χωριό μας. Ένα πολύ ανηφορικό και δύσβατο μονοπάτι οδηγεί σ' αυτό. Για τον λόγο αυτό λίγοι ήταν και οι προσκυνητές τη μέρα της γιορτής ,στις 20 Ιουλίου. Ανέβαιναν να προσκυνήσουν όσοι άντεχαν στη δύσκολη ανάβαση. Αυτοί είχαν τη μεγάλη αποζημίωση ν' απολάψουν τη μοναδική θέα απ' την κορυφή του λόφου: Ανατολικά τα Βασιλικά , χτισμένα αμφιθεατρικά στη πλαγιά της λοφοσειράς από τον Κούκο μέχρι την Αμδάρα, δυτικά ο Πολιχνίτος, η Σκάλα και η Νυφίδα, βόρεια ο Κάμπος και λίγο πιο πέρα ο κόλπος της Καλλονής με τα γύρω χωριά., και νότια , ως που φτάνει το μάτι, το καταπράσινο δάσος και οι ελαιώνες .

Τότε που τα ρολόγια στα χωριά ήταν ακόμα λιγοστά , ξεχωρίζαμε το πρωί, το μεσημέρι ,το απόγευμα και το βράδυ από τη θέση του ήλιου στον ουρανό: Το πρωί ξεμύτιζε πίσω από τον Έλ'μπο και το ηλιοβασίλεμα χανόταν πίσω από τον Αϊ – Λια.

Τη μέρα του Αϊ – Λια, μετά τη λειτουργία , τα παιδιά ξεχύνονταν στις συκιές της περιοχής να βρούν τα πρώτα σύκα του καλοκαιριού.

Του Αϊ – Στράτ’γου

Αϊ – Στράτ’γους, Άγιος Στρατηγός, είναι ο Ταξιάρχης, ο Αρχάγγελος Μιχαήλ. Η γιορτή του Αγίου κανονικά είναι στις 8 Νοεμβρίου, ημέρα των Παμμεγίστων Ταξιαρχών Μιχαήλ και Γαβριήλ. Το ομώνυμο εκκλησάκι όμως, λίγο πιο πάνω από την Κάτω Αγορά , δεν ξέρω για ποιο λόγο γιόρταζε τη δεύτερη μέρα της Λαμπρής, τη Λαμπροδευτέρα. Η Δευτέρα πάντως θεωρείται *μέρα του Ταξιάρχη* και στο μεγάλο προσκύνημά του, στον Μανταμάδο . Τη μέρα αυτή το λάβαρο της Ανάστασης μεταφερόταν με πομπή στο εκκλησάκι και ακολουθούσε πανηγυρική λειτουργία.

Σήμερα το εκκλησάκι έχει ανακαινιστεί και ο χώρος που το περιβάλλει έχει διαμορφωθεί .Παλιά ο χώρος ήταν αδιαμόρφωτος, γεμάτος βράχια (πλάκες).Εκεί ,το βράδυ της Λαμπροδευτέρας, στηνόταν τρικούβετος χορός με τη συνοδεία του απαραίτητου ντενεκέ.

Ήταν παλιά τα πανηγύρια όαση στην έρημο του καθημερινού μόχθου. Ο κόσμος χαιρόταν, γιόρταζε, πανηγύριζε. Σήμερα όλα γίνονται από συνήθεια. Τα αγαθά περίσσεψαν. Η ευτυχία λιγόστεψε.